



MEHNAT IQTISODIYOTI VA INSON KAPITALI

ISSN: 3030-3117

<https://laboreconomics.uz/>



RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ISHSIZLARNI QAYTA TAYYORLASH ORQALI KAMBAG'ALLIKNI KAMAYTIRISH

Ilmiy rahbar: **Bakiyeva Iroda Akbarovna**

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Mehnat iqtisodiyoti kafedrası professori v.b

Azamatova Zarina Adham qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi mehnat bozorida chuqur transformatsion jarayonlarni yuzaga keltirib, an'anaviy kasblarning qisqarishi va zamonaviy kasblarning shakllanishiga ta'siri tahlil qilinadi. Avtomatlashtirish va sun'iy intellekt texnologiyalarining keng joriy etilishi yangi talablarni shakllantirib, aholining kasbiy salohiyatini yangilashni dolzarb vazifaga aylantiradi. Bu jarayon ishsizlik darajasiga bevosita ta'sir ko'rsatib, qayta tayyorlash dasturlarining ahamiyatini oshiradi. Qayta tayyorlash kurslari nafaqat ishsizlikni kamaytiradi, balki kambag'allikni qisqartirishda ham muhim mexanizm sifatida ko'riladi. O'zbekistonda kambag'allikni kamaytirish ijtimoiy-iqtisodiy siyosatning ustuvor yo'nalishi bo'lib, raqamli ko'nikmalarni rivojlantirish fuqarolarning raqobatbardoshligini oshiradi, daromad manbalarini kengaytiradi va ijtimoiy tenglikni mustahkamlaydi. Yangi O'zbekiston - 2030 strategiyasida inson kapitalini rivojlantirish va raqamli transformatsiya ustuvor yo'nalish sifatida belgilangan bo'lib, kasbiy qayta tayyorlash markazlarini kengaytirish va zamonaviy kasblarga moslashtirish kambag'allikni kamaytirishning samarali mexanizmi sifatida talqin etiladi.

Kalit so'zlar. Raqamli iqtisodiyot, mehnat bozori transformatsiyasi, qayta tayyorlash dasturlari, kambag'allikni kamaytirish, raqamli ko'nikmalar, inson kapitali rivoji, bandlik darajasi.

СОКРАЩЕНИЕ БЕДНОСТИ ПУТЕМ ПЕРЕПОДГОТОВКИ БЕЗРАБОТНЫХ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ

Научный руководитель: **Бакиева Ирода Акбаровна**

И.о. профессора кафедры «Экономика труда»

Ташкентского государственного экономического университета

Азаматова Зарина Адхам кизи

Магистрант Ташкентского государственного

экономического университета

Аннотация. В данной статье рассматривается влияние стремительного развития цифровой экономики на трансформацию рынка труда, где сокращаются традиционные профессии и формируются новые современные направления. Широкое внедрение автоматизации и технологий искусственного интеллекта создает новые требования, делая обновление профессионального потенциала

населения актуальной задачей. Эти процессы напрямую воздействуют на уровень безработицы и усиливают значимость программ переподготовки. Курсы переподготовки не только снижают безработицу, но и рассматриваются как важный механизм сокращения бедности. В Узбекистане уменьшение бедности определено как приоритетное направление социально-экономической политики, а развитие цифровых навыков способствует росту конкурентоспособности граждан, расширению источников дохода и укреплению социальной справедливости. Программы переподготовки одновременно усиливают систему социальной защиты и обеспечивают экономическую устойчивость. В стратегии «Новый Узбекистан - 2030» развитие человеческого капитала и цифровая трансформация обозначены как ключевые приоритеты, а расширение центров переподготовки и адаптации к современным профессиям трактуются как эффективный механизм снижения бедности.

Ключевые слова. Цифровая экономика, трансформация рынка труда, программы переподготовки, сокращение бедности, цифровые навыки, развитие человеческого капитала, уровень занятости.

POVERTY REDUCTION THROUGH THE RETRAINING OF UNEMPLOYED INDIVIDUALS IN THE DIGITAL ECONOMY

Academic Supervisor: **Bakiyeva Iroda Akbarovna**

Acting Professor of the Department of Labor Economics,
Tashkent State University of Economics

Azamatova Zarina Adham qizi

Master's student at Tashkent State University of Economics

Abstract. This article examines how the rapid development of the digital economy is transforming the labor market, leading to the decline of traditional professions and the emergence of modern ones. The widespread adoption of automation and artificial intelligence technologies creates new demands, making the renewal of professional skills an urgent necessity. These processes directly affect unemployment levels and highlight the importance of retraining programs. Retraining courses not only reduce unemployment but also serve as an effective mechanism for poverty reduction. In Uzbekistan, poverty reduction is a priority of socio-economic policy, and the development of digital skills enhances citizens' competitiveness, expands income sources, and strengthens social equality. Retraining programs simultaneously reinforce social protection and ensure economic stability. Within the "New Uzbekistan - 2030" strategy, human capital development and digital transformation are defined as key priorities, while the expansion of retraining centers and adaptation to modern professions are considered effective mechanisms for reducing poverty.

Keywords. Digital economy, labor market transformation, retraining programs, poverty reduction, digital skills, human capital development, employment level.

Kirish

Raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi mehnat bozorida tub o'zgarishlarni yuzaga keltirmoqda. Avtomatlashtirish va sun'iy intellekt texnologiyalari natijasida ayrim an'anaviy kasblar yo'qolib o'rniga zamonaviy kasblar paydo bo'lishiga sabab bo'lmoqda. Bu jarayon esa ishsizlik darajasiga bevosita ta'sir qilgani sababli, aholining kasbiy salohiyatini yangilash bo'yicha va zamonaviy ko'nikmalarni egallashi dolzarb masalaga aylanmoqda. Qayta

tayyorlash dasturlari nafaqat ishsizlikni kamaytiradi, balki kambag'allikni qisqartirishda ham muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Shuningdek, kambag'allikni kamaytirish masalasi O'zbekistonda ijtimoiy-iqtisodiy siyosatning eng muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Raqamli iqtisodiyot sharoitida kambag'allikni qisqartirish faqat moddiy yordam ko'rsatish bilan emas, balki aholining raqamli ko'nikmalarini rivojlantirish, zamonaviy kasblarga tayyorlash orqali amalga oshirilishi mumkin. Bu esa fuqarolarning mehnat bozorida raqobatbardoshligini oshiradi, daromad manbalarini kengaytiradi va ijtimoiy tenglikni ta'minlashga xizmat qiladi. Raqamli iqtisodiyot sharoitida qayta tayyorlash dasturlari aholining ijtimoiy himoyasini mustahkamlash bilan birga, mehnat bozorida raqobatbardoshlikni oshirishga xizmat qiladi.

Yangi O'zbekiston - 2030 strategiyasida “Inson kapitalini rivojlantirish” va “raqamli transformatsiya” ustuvor yo'nalish sifatida belgilangan. Mazkur strategiyada aholining raqamli ko'nikmalarini oshirish, kasbiy qayta tayyorlash markazlarini kengaytirish va mehnat bozorida talab yuqori bo'lgan kasblarga moslashtirish vazifalari ko'zda tutilgan. Shu orqali ishsizlarni zamonaviy kasblarga tayyorlash kambag'allikni kamaytirishning samarali mexanizmi sifatida ko'rilmogda⁴¹.

O'zbekiston Respublikasi Kambag'allikni qisqartirish va bandlik vazirligi ma'lumotlariga ko'ra, 2024 yilda mamlakatda ishsizlik darajasi 8,5% ni tashkil etgan. Shu bilan birga, qayta tayyorlash kurslaridan o'tgan fuqarolarning 62% qisqa muddat ichida ishga joylashgan. Bu ko'rsatkich qayta tayyorlash dasturlarining samaradorligini yaqqol namoyon etadi. Demak, raqamli iqtisodiyot sharoitida qayta tayyorlash mexanizmlarini kengaytirish kambag'allikni kamaytirish va barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi

Raqamli iqtisodiyot sharoitida ishsizlikni kamaytirish va kambag'allikni qisqartirish masalasi xorij olimlari tomonidan keng tadqiq etilgan. Xorijiy olimlar izlanishlari Xalqaro miqyosda raqamli iqtisodiyot va qayta tayyorlash kambag'allikni kamaytirishning muhim vositasi sifatida tadqiq etilgan. Alex O. Acheampong (Asian Development Bank) raqamli texnologiyalarga kirish imkoniyati kambag'allikni kamaytirishini ta'kidlaydi [1]. Shu Tian raqamli infratuzilma kambag'allikni qisqartirishda muhim omil ekanini ko'rsatadi [2]. Prof. Erik Brynjolfsson raqamli iqtisodiyotda avtomatlashtirish va sun'iy intellekt ko'plab ish o'rinlarini yo'qotadi, ammo qayta tayyorlash orqali yangi yuqori malakali ish o'rinlari yaratiladi [3]. Prof. Mark Graham Raqamli platformalar global mehnat bozorini kengaytiradi, lekin kambag'allikni kamaytirish uchun ishsizlarni qayta tayyorlash va raqamli savodxonlikni oshirish zarur[4].

⁴¹ “O'zbekiston — 2030” strategiyasi – LEX.UZ¹, O'zbekiston Respublikasi Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi – mehnat.uz

MDH mamlakatlarining olimlari ham raqamli iqtisodiyot sharoitida qayta tayyorlash va kambag'allikni kamaytirish masalalarini turlicha yondashuvlarda o'rganishgan va raqamli iqtisodiyot sharoitida ishsizlarni qayta tayyorlashni kambag'allikni kamaytirishning eng muhim mexanizmi sifatida ko'rishadi. Ularning fikrlari asosan IT ko'nikmalar, kasbiy qayta tayyorlash, tadbirkorlikni rivojlantirish va inson kapitaliga investitsiya qilishga qaratilgan. Prof. Aram Manukyan Raqamli iqtisodiyotda qayta tayyorlash kambag'allikni kamaytirishning uzoq muddatli strategiyasi bo'lib, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi[5]. Prof. Gulmira Abisheva esa ilmiy maqolalarida "Ishsizlarni raqamli ko'nikmalarga o'rgatish kambag'allikni kamaytirishning eng tezkor yo'li" degan fikrni bayon etganlar [6]. Shuningdek, Prof. Sergey Glazyev ham "Raqamli transformatsiya davrida qayta tayyorlash dasturlari ijtimoiy tenglikni ta'minlashda muhim" deb ta'kidlaydi [7] va Prof. Dmitriy Slizovskiy fikriga ko'ra raqamli iqtisodiyotda ishsizlarni qayta tayyorlash IT va elektron tijorat sohalarida bandlikni oshiradi [8].

Ularning nazariy qarashlari qayta tayyorlash dasturlarining dolzarbligini asoslab beradi. Akademik Kalandar Abdurahmonov mehnat bozorida raqamli ko'nikmalarni rivojlantirish kambag'allikni kamaytirishning eng muhim omili ekanini ta'kidlaydilar va o'z asarlarida qayta tayyorlash va malaka oshirish dasturlari mehnat bozorida raqobatbardoshlikni oshirish, yuqori daromadli kasblarga yo'naltirish va ijtimoiy tenglikni mustahkamlash vositasi sifatida talqin etadilar. Shuningdek, inson kapitalini rivojlantirish va raqamli ko'nikmalarni egallash esa barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash hamda kambag'allikni kamaytirishda nazariy va amaliy asos sifatida ko'rsatiladi degan fikrni ilgari suradilar[9]. Sharafutdin Xashimxodjayev esa iqtisodiy obyektlarni boshqarishda intellektual tizimlar va raqamli texnologiyalarni qo'llash orqali samaradorlikni oshirishni o'rgangan [10]. E. Xoshimov ma'lumotlar bazasi va raqamli boshqaruv mexanizmlarining mehnat bozoriga ta'sirini tahlil qilgan. Sh. S. Maxsudov Data Science va sun'iy intellekt yordamida iqtisodiy faoliyatni prognozlashni tadqiq etgan [11]. Z. A. Ashurov esa blokcheyn va bulutli texnologiyalarni davlat boshqaruvi va bank tizimida qo'llash imkoniyatlarini ko'rsatgan[12]. Bu izlanishlar qayta tayyorlash dasturlarining ilmiy asosini mustahkamlaydi.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqotda raqamli iqtisodiyot sharoitida ishsiz aholini qayta tayyorlash orqali kambag'allikni kamaytirish masalalari ilmiy jihatdan tahlil qilindi. Tadqiqotning metodologik asosini iqtisodiy tahlil, qiyosiy yondashuv va statistik kuzatuv usullari tashkil etdi. Dastlab, raqamli iqtisodiyotning mehnat bozori va aholi bandligiga ta'siri bo'yicha mahalliy hamda xorijiy ilmiy manbalar o'rganildi. Shu asosda ishsizlik, kambag'allik va raqamli ko'nikmalar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik nazariy jihatdan yoritildi.

Tadqiqot jarayonida qiyosiy tahlil usuli orqali O'zbekistonda amalga oshirilayotgan qayta tayyorlash dasturlarining samaradorligi xorijiy mamlakatlar tajribasi bilan taqqoslandi. Bunda raqamli kasblarga o'qitilgan

fuqarolarning ish bilan ta'minlanish darajasi, daromadlaridagi o'zgarish va kambag'allikdan chiqish ko'rsatkichlari asosiy mezon sifatida olindi. Shuningdek, raqamli yo'nalishlarda qayta tayyorlangan fuqarolar natijalari an'anaviy kasb yo'nalishlarida o'qitilgan fuqarolar ko'rsatkichlari bilan qiyoslandi. Statistik tahlil yordamida bandlik darajasi, kambag'allik ko'rsatkichlari va kasb-hunarga o'qitish tizimiga oid ma'lumotlar umumlashtirildi.

Tadqiqotning amaliy qismida qayta tayyorlash kurslarida qatnashgan fuqarolarning kursdan oldingi va keyingi ijtimoiy-iqtisodiy holati tahlil qilindi. Jumladan, ularning ish bilan bandlik darajasi, o'rtacha daromadi hamda raqamli ko'nikmalaridagi o'zgarishlar o'rganildi.

Tahlil va natijalar

Raqamli iqtisodiyot sharoitida mehnat bozorini tahlil qilish O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanish darajasini aniqlash va uni rivojlangan mamlakatlar tajribasi bilan solishtirish imkonini beradi. Bu jarayon ishsizlik darajasi, yoshlar bandligi, kambag'allik ko'rsatkichlari, bandlik darajasi hamda raqamli iqtisodiyot ulushi kabi mezonlar orqali baholanadi. Qiyosiy tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston mehnat bozori hali sezilarli darajada o'sishga muhtoj bo'lib, ayniqsa yoshlar ishsizligi yuqori darajada saqlanib qolmoqda. Shu sababli, kasbiy qayta tayyorlash dasturlarini kengaytirish va raqamli ko'nikmalarni rivojlantirish dolzarb vazifa sifatida namoyon bo'lmoqda.

1-jadval

Raqamli iqtisodiyot sharoitida mehnat bozori ko'rsatkichlarining qiyosiy tahlili (2020–2024 yillar)

Ko'rsatkichlari	O'zbekiston	Germaniya	Janubiy Koreya	AQSH
Ishsizlik darajasi(%)	8.9%	3%	2.5-3%	3.5-4%
Yoshlar ishsizligi(%)	14-16%	5-6%	6-7%	7-8%
Bandlik darajasi(%)	68-70%	76-78%	75-77%	73-75%
Kambag'allik darajasi (%)	11-14%	10-16%	3-5%	10-12%
Raqamli iqtisodiyot ulushi(%)	6-8%	10-12%	12-15%	15%
It/ raqamli ish o'rirlari o'sishi (%)	o'sish tendensiyasi	Barqaror yuqori	Juda yuqori	yuqori

Manba: Tadqiqotda foydalanilgan barcha ko'rsatkichlar World Bank, ILOSTAT, OECD, World Economic Forum va O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlari asosida umumlashtirilgan.

Umuman olganda, tahlil natijalari O'zbekistonning mehnat bozorida bandlikni oshirish, kambag'allikni kamaytirish va raqamli iqtisodiyot ulushini ko'paytirish uchun kompleks yondashuv zarurligini ko'rsatadi. Qayta tayyorlash kurslari va raqamli kasblarga yo'naltirish orqali nafaqat iqtisodiy ko'rsatkichlar yaxshilanadi, balki ijtimoiy barqarorlik ham mustahkamlanadi. Shu bois, tahlil va natijalar bo'limi O'zbekistonning mehnat bozorida mavjud holatni baholash va kelajakdagi strategik yo'nalishlarni belgilashda muhim ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi.

1-jadvaldan kelib chiqib, tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston mehnat bozori rivojlangan mamlakatlar bilan solishtirganda hali sezilarli darajada o'sishga muhtoj. Ishsizlik darajasi O'zbekistonda 8,9% atrofida bo'lib, Germaniya, Janubiy Koreya va AQSh bilan taqqoslaganda yuqoriroq ko'rsatkichni tashkil etadi. Shu bilan birga, yoshlar ishsizligi 14-16% gacha yetadi, bu esa yoshlar bandligini oshirish va kasbiy tayyorgarlik dasturlarini kuchaytirish zarurligini ko'rsatadi va rivojlangan mamlakatlarda esa ishsizlik va yoshlar ishsizligi nisbatan past darajada, bu ularning mehnat bozorini samarali tashkil etilganligini bildiradi.

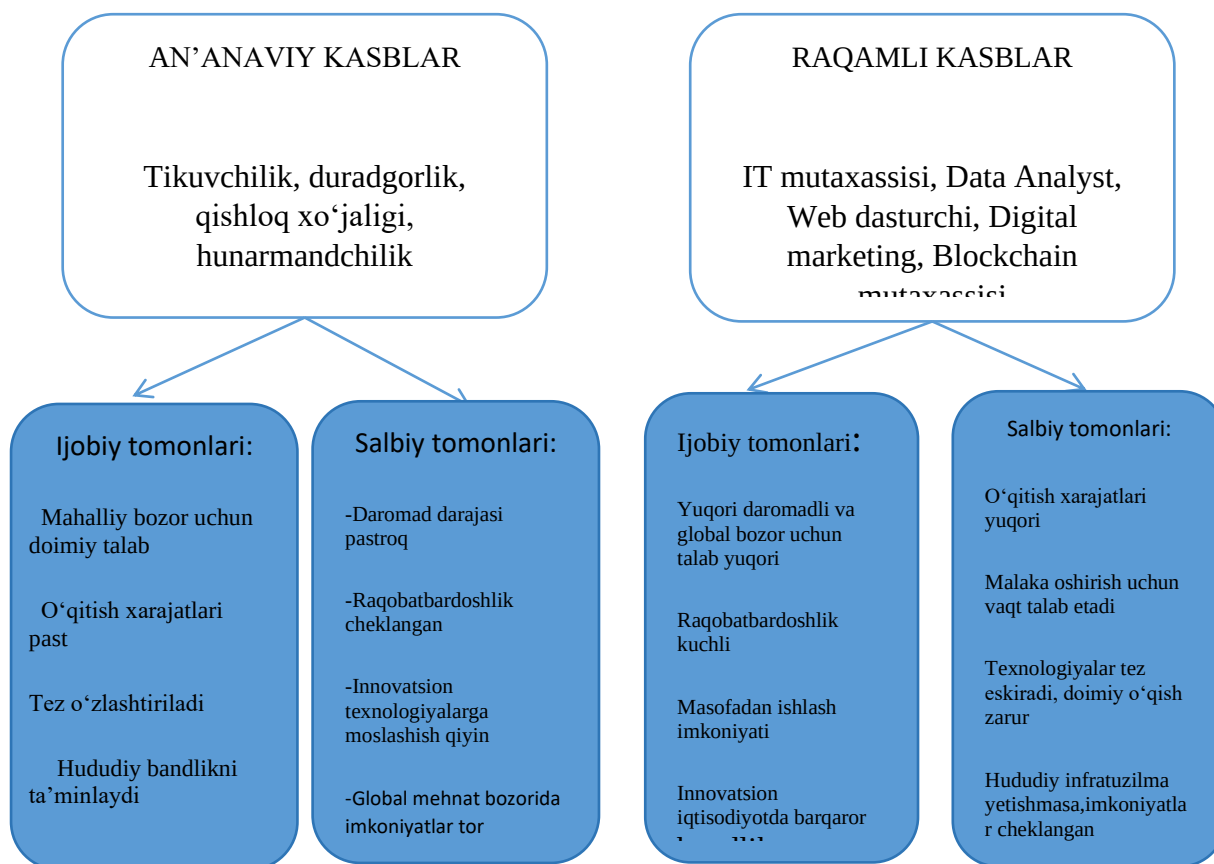
Bandlik darajasi O'zbekistonda 68-70% atrofida bo'lib, rivojlangan davlatlarda esa Germaniya (76-78%), Janubiy Koreya (75-77%) va AQSh (73-75%) bilan taqqoslaganda pastroq natijani ko'rsatopti. Bu holat ish bilan ta'minlash tizimi va kasbga yo'naltirish strategiyalarini yanada rivojlantirish zarurligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, kambag'allik darajasi O'zbekistonda 11-14% atrofida bo'lib, rivojlangan mamlakatlar bilan taqqoslaganda nisbatan yuqori hisoblanadi. Bu raqam, qayta tayyorlash dasturlari va raqamli ko'nikmalarni rivojlantirish orqali kambag'allikni kamaytirish imkoniyatini ko'rsatadi.

Raqamli iqtisodiyot ulushi O'zbekistonda 6-8% bo'lib, rivojlangan davlatlarda esa Germaniya (10-12%), Janubiy Koreya (12-15%) va AQSh (15%) bilan solishtirganda past. Shu bilan birga, IT va raqamli ish o'rinlarining o'sishi O'zbekistonda barqaror tendensiya bilan kuzatilsada, rivojlangan mamlakatlarda bu ko'rsatkich yuqori va juda yuqori darajada o'sib bormoqda. Bu holat O'zbekistonda raqamli kasblarni kengaytirish va qayta tayyorlash dasturlarini jadal rivojlantirish zarurligini ta'kidlaydi.

Umuman olganda, O'zbekistonning mehnat bozori ko'rsatkichlari va raqamli iqtisodiyot ulushi rivojlangan mamlakatlar bilan taqqoslanganda pastroq bo'lib, ish bilan ta'minlash va kambag'allikni kamaytirish strategiyalarini kuchaytirish muhim. Qayta tayyorlash dasturlarini samarali tashkil etish orqali O'zbekiston raqamli kasblar va ko'nikmalarni rivojlantirib, bandlik darajasini oshirish va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash imkoniyatiga ega bo'lishini ta'minlaydi.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida kasblar transformatsiyasi mehnat bozorida yangi tendensiyalarni yuzaga keltirmoqda. An'anaviy kasblar -tikuvchilik, duradgorlik, qishloq xo'jaligi va hunarmandchilik -mahalliy bozor ehtiyojini qondirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ularning afzalliklari orasida past

o'qitish xarajatlari, tez o'zlashtirilishi va hududiy bandlikni ta'minlashi keltiriladi. Biroq, daromad darajasi pastligi, global raqobatga mos emasligi va innovatsion texnologiyalarga moslashishdagi qiyinchiliklar bu kasblarning kambag'allikni sezilarli darajada kamaytirish imkoniyatini cheklaydi.



1-rasm. Kasbiy yo'nalishlarning transformatsiyasi: an'anaviy va raqamli kasblar taqqoslanishi

Manba: Muallif tomonidan tayyorlandi.

Raqamli kasblar -IT mutaxassisi, Data Analyst, web dasturchi, digital marketing va blockchain mutaxassisi - esa yuqori daromadli va global bozor uchun talab yuqori bo'lgan yo'nalishlardir. Ularning afzalliklari sifatida raqobatbardoshlikning kuchliligi, masofadan ishlash imkoniyati va innovatsion iqtisodiyotda barqaror bandlikni ta'minlashi ko'rsatiladi. Shu bilan birga, o'qitish xarajatlarning yuqoriligi, malaka oshirish uchun ko'proq vaqt talab etilishi, texnologiyalarning tez eskirishi va infratuzilma yetishmovchiligi kabi salbiy jihatlar mavjud. Taqqoslash natijalari shuni ko'rsatadiki, an'anaviy kasblar qisqa muddatda bandlikni ta'minlashda muhim bo'lsa-da, raqamli kasblar kambag'allikni kamaytirishda samaraliroqdir. Chunki ular yuqori daromad manbalarini yaratadi, global mehnat bozoriga kirish imkonini beradi va innovatsion iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlaydi.

2-Jadval

Raqamli ko'nikmalarni rivojlantirish kurslarining aholi bandligi va daromadlariga ta'siri (2020–2025 yillar)

Yillar	Aholi soni (ming)	YaHM o'sishi (%)	O'rtacha daromad (ming so'm)	Raqamli ko'nikmalar (%)	Kursdan oldingi holat	Kursdan keyingi holat
2020	3.400	103,2 (≈3,2%)	1.950	12	Ishsizlik yuqori, daromad past	Kurslar endi joriy etilmoqda
2021	3.450	104,0 (≈4,0%)	2.150	16	Norasmiy bandlik ko'p	Xizmatlar sektorida ish topa boshlagan
2022	3.500	105,1 (≈5,1%)	2.450	21	Daromad past, ko'nikmalar sust	Daromad 1,5 baravar oshgan
2023	3.560	106,3 (≈6,3%)	2.800	27	Zamonaviy kasblarga moslashish qiyin	65% qatnashchilar rasmiy ishga joylashgan
2024	3.680	106,9 (≈6,9%)	3.150	33	Kambag'allik darajasi yuqori	Daromingmad oshishi barqarorlikni mustahkamladi
2025	3.720	107,5 (≈7,5%)	3.500	39	Raqamli ko'nikmalar sust	70% qatnashchilar xizmatlar/IT sohasida faoliyat boshlagan

Manba: 2020–2025 yillar bo'yicha keltirilgan ko'rsatkichlar O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi (<https://stat.uz>), Iqtisodiyot va moliya vazirligi (<https://mf.uz>) hamda kambag'allikni qisqartirish va bandlik vazirligi (<https://mehnat.uz>) ning yillik hisobotlariga asoslanadi. Raqamli ko'nikmalar va bandlik bo'yicha qo'shimcha ma'lumotlar BMT Taraqqiyot dasturi (UNDP) (<https://www.undp.org/uz/uzbekistan>) hamda Jahon banki (<https://data.worldbank.org/country/uzbekistan>) tahlillari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

2020–2025-yillar oralig'ida aholi soni 3,4 milliondan 3,72 milliongacha o'sib bordi. Bu demografik o'sish mehnat bozorida ishchi kuchiga bo'lgan talabni kuchaytirgan, ayniqsa xizmatlar va IT sektorida yangi imkoniyatlar paydo bo'lgan. Shu davrda YaHM ko'rsatkichlari ham izchil o'sib, 103,2 indeksdan 107,5 indeksigacha yetdi. Bu iqtisodiy barqarorlikning mustahkamlanayotganini va hududda ishlab chiqarish hamda xizmatlar hajmining kengayganini ko'rsatadi. O'rtacha daromad 1,95 mln so'mdan 3,5 mln so'mgacha ko'tarildi. Daromadlarning bunday o'sishi aholining farovonlik darajasini oshirdi, kambag'allik darajasini kamaytirishga xizmat qildi.

Ayniqsa, 2022-yilda daromad 1,5 baravar oshgani kurslarning samaradorligini yaqqol ko'rsatadi. Bu davrda norasmiy bandlik qisqarib, rasmiy ish o'rinlari ko'paygan.

Raqamli ko'nikmalar darajasi 12 foizdan 39 foizgacha ko'tarildi. Bu ko'rsatkich mehnat bozorida zamonaviy kasblarga moslashish imkoniyatlarini kengaytirganini bildiradi. Kurslar joriy etilishidan oldin ishsizlik yuqori, ko'nikmalar sust edi. Kurslardan keyin esa qatnashchilarning 65–70 foizi rasmiy ishga joylashib, xizmatlar va IT sohasida faoliyat boshladi. Bu jarayon nafaqat daromadlarni oshirdi, balki iqtisodiy barqarorlikni mustahkamladi. 2023-yilda qatnashchilarning 65 foizi rasmiy ishga joylashgani mehnat bozorida barqarorlikni kuchaytirdi. 2024–2025 yillarda esa daromadlarning barqaror o'sishi kambag'allik darajasini kamaytirishga xizmat qildi.

Xulosa

Raqamli iqtisodiyot sharoitida ishsizlarni qayta tayyorlash masalasi O'zbekiston mehnat bozorida bandlikni oshirish, kambag'allikni kamaytirish va ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashning eng muhim mexanizmlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, qayta tayyorlash kurslari orqali fuqarolarning raqamli ko'nikmalari sezilarli darajada oshib, daromad manbalari kengaymoqda va rasmiy bandlik ulushi ortmoqda.

2020- 2025-yillar davomida kurslarda qatnashganlarning 65-70 foizi rasmiy ishga joylashgani, o'rtacha daromad esa 1,95 mln so'mdan 3,5 mln so'mgacha ko'tarilgani qayta tayyorlash dasturlarining samaradorligini yaqqol tasdiqlaydi. Bu jarayon nafaqat iqtisodiy ko'rsatkichlarni yaxshilab, balki yoshlar va ayollar bandligini kengaytirib, ijtimoiy tenglikni ta'minlashga xizmat qilmoqda. Qiyosiy tahlil natijalariga ko'ra, O'zbekistonning mehnat bozori Germaniya, Janubiy Koreya va AQSh kabi rivojlangan davlatlarga nisbatan hali sezilarli o'sishga muhtoj. Shu bois, raqamli kasblarga yo'naltirish va qayta tayyorlash markazlarini kengaytirish dolzarb vazifa sifatida ko'rilmogda.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida ishsizlarni qayta tayyorlash orqali kambag'allikni kamaytirish masalasi O'zbekistonda ijtimoiy-iqtisodiy siyosatning eng muhim yo'nalishlaridan biri sifatida qaralishi lozim. Shu bois, bir qator takliflarni ilgari surish mumkin.

Birinchidan, qayta tayyorlash markazlarini hududiy darajada kengaytirish va ularni zamonaviy texnologiyalar bilan jihozlash zarur. Bu orqali chekka hududlardagi fuqarolar ham raqamli ko'nikmalarga ega bo'lish imkoniyatiga ega bo'ladi. Ikkinchidan, yoshlar va ayollar uchun alohida raqamli ko'nikmalarni rivojlantirish dasturlarini joriy etish muhim, chunki bu guruhlar mehnat bozorida eng ko'p ehtiyoj sezmoqda. Uchinchidan, xizmatlar va IT sektorida yangi ish o'rinlarini yaratish orqali rasmiy bandlik ulushini oshirish va norasmiy bandlikni qisqartirish mumkin.

To'rtinchidan, xalqaro tajribani joriy etish, ya'ni Janubiy Koreya va Germaniya kabi davlatlarning raqamli ta'lim va qayta tayyorlash modelini

O‘zbekistonda moslashtirish samarali natija beradi. Beshinchidan, davlat va xususiy sektor hamkorligini kuchaytirish zarur, chunki raqamli iqtisodiyotda barqaror bandlikni ta’minlash uchun innovatsion ekotizim muhim ahamiyat kasb etadi. Oltinchidan, kurslar samaradorligini muntazam baholab borish uchun monitoring va kuzatuv tizimini joriy etish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yhati

1. Alex O. Acheampong (ADB) - *“Digitalization and Poverty Reduction in Asia”* (hisobot, 2022).
2. Shu Tian (ADB) - *“Digital Infrastructure and Inclusive Growth”* (hisobot, 2020).
3. *“The Second Machine Age”* (Kitob, 2014, co-author Andrew McAfee)
4. E. Xoshimov. *“Raqamli iqtisodiyotda ma’lumotlar bazasi va boshqaruv”* (maqolalar to‘plami, 2019).
5. *“Digital Economies at Global Margins”* (Kitob, 2019)
6. *Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya* (xalqaro ilmiy to‘plam, 2024)
7. *Armaniston iqtisodiyotida raqamli transformatsiya* (Monografiya, 2024)
8. *Qozog‘istonda raqamli transformatsiya va mehnat bozori* (Ilmiy maqola, 2024)
9. *“Raqamli iqtisodiyot: nazariya va amaliyot”* (Monografiya, Moskva, 2023)
10. Abdurakhmanov K. *Labour Economics: Theory and Practice*. - London: Scientific Publishing House IVG LTD, 2020.
11. Sharafutdin Xashimxodjayev - *“Intellectual tizimlar va iqtisodiy boshqaruv”* (kitob, 2020). Raqamli boshqaruv mexanizmlarini tahlil qilgan.
12. Sh. S. Maxsudov - *“Data Science va iqtisodiy prognozlash”* (monografiya, 2022).
13. Z. A. Ashurov - *“Blokcheyn va bulutli texnologiyalar iqtisodiyotda”* (ilmiy maqola, 2021).
14. *“Digital Economies at Global Margins”* (Kitob, 2019)
15. “O‘zbekiston - 2030” strategiyasi, www.lex.uz
16. www.mehnat.uz-O‘zbekiston Respublikasi Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi
17. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi: <https://stat.uz/uz>
18. World Economic Forum Future of Jobs Report 2023: <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2023>
19. OECD Digital Economy Outlook: <https://www.oecd.org/digital/digital-economy-outlook/>